

TOELICHTING OP DE VERORDENING

Artikel 1. Begripsomschrijving

De begrippen die in de verordening worden gebruikt hebben een gelijklopende betekenis als de omschrijving in de WWB de IOAW en de IOAZ.

In de verordening wordt het begrip 'belanghebbende' gebruikt. Dit begrip wordt in artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht omschreven als 'degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken'.

Onder algemeen geaccepteerde arbeid wordt ook verstaan deltijd werk, participatiebanen en banen met loonkostensubsidie.

Artikel 2. Het opleggen van een maatregel

Eerste lid

De WWB, de IOAW en de IOAZ verbinden aan het recht op een bijstandsuitkering of de grondslag de volgende verplichtingen:

1. Het tonen van voldoende besef van verantwoordelijkheid voor de voorziening in het bestaan.
2. De plicht tot arbeidsinschakeling in de WWB (artikel 9) bestaat uit twee soorten verplichtingen:
  - de plicht om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen en deze te aanvaarden; en
  - de plicht gebruik te maken van een door het college aangeboden voorziening gericht op ondersteuning bij arbeidsinschakeling. Deze verplichtingen zullen nader moeten worden uitgewerkt in specifieke verplichtingen die zijn toegesneden op de situatie en mogelijkheden van de bijstandsgerechtigde. De re-integratieverordening die elke gemeente moet opstellen, vormt de juridische basis voor opleggen van deze specifieke verplichtingen. Deze verplichtingen moeten in het besluit tot het verlenen van bijstand worden neergelegd.
3. De informatieplicht. Op een uitkeringsgerechtigde rust de verplichting aan het college op verzoek of onverwijld uit eigen beweging mededeling te doen van alle feiten en omstandigheden waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat zij van invloed kunnen zijn op zijn arbeidsinschakeling of het recht op bijstand.
4. De medewerkingsplicht. Dit is de plicht van uitkeringsgerechtigden om desgevraagd het college de medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van de wet. De medewerkingsplicht kan uit allerlei concrete verplichtingen bestaan, zoals:
  - het toestaan van huisbezoek;
  - het meewerken aan een psychologisch onderzoek.

Artikel 18, tweede lid, van de WWB artikel 20, lid 2, van de IOAW en artikel 20, lid 1, van de IOAZ, noemt een gedraging die in ieder geval een schending van de medewerkingsplicht inhoudt: *'het zich jegens het college zeer ernstig misdragen'*.

In de maatregelenverordening zijn voor allerlei gedragingen die een schending van een verplichting betekenen, standaardmaatregelen vastgesteld in de vorm van een vaste (percentuele) verlaging van de bijstandsnorm of de grondslag.

In het tweede lid is de hoofdregel neergelegd: het college dient een op te leggen maatregel af te stemmen op de individuele omstandigheden van de belanghebbende en de mate van verwijtbaarheid. Deze bepaling brengt met zich mee dat het college bij elke op te leggen maatregel zal moeten nagaan of gelet op de individuele omstandigheden van de betrokken uitkeringsgerechtigde afwijking van de hoogte en

de duur van de voorgeschreven standaardmaatregel geboden is. Afwijking van de standaardmaatregel kan zowel een verzwaring als een matiging betekenen.

Dit betekent dat het college bij het beoordelen of een maatregel moet worden opgelegd, en zo ja welke, telkens de volgende drie stappen moet doorlopen:

- Stap 1: vaststellen van de ernst van de gedraging.
- Stap 2: vaststellen van de verwijtbaarheid.
- Stap 3: vaststellen van de omstandigheden van de grondslagsgerechtigde.

De ernst van de gedraging komt tot uitdrukking in het standaardpercentage waarmee de bijstand of de grondslag wordt verlaagd. Wat betreft de beoordeling van de mate van verwijtbaarheid wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 6.

Matiging van de opgelegde maatregel wegens persoonlijke omstandigheden kan bijvoorbeeld in de volgende gevallen aan de orde zijn:

- bijzondere financiële omstandigheden van de belanghebbende, zoals bijvoorbeeld hoge woonlasten of andere vaste lasten of uitgaven van bijzondere aard waarvoor geen financiële tegemoetkoming mogelijk is;
- sociale omstandigheden, gezinnen met kinderen bijvoorbeeld;
- bij een opeenstapeling van maatregelen: de zwaarte van het geheel van maatregelen is niet evenredig aan de ernst van de gedraging en de mate van verwijtbaarheid.

Artikel 3. De berekeningsgrondslag

In dit lid is het uitgangspunt vastgelegd dat een maatregel wordt opgelegd over de bijstandsnorm of de grondslag. Onder de bijstandsnorm wordt verstaan de wettelijke norm, inclusief gemeentelijke toeslag of verlaging en inclusief vakantietoeslag. Onder grondslag wordt verstaan de bruto grondslag IOAZ of IOAZ.

Artikel 4. Het besluit tot opleggen van een maatregel

Het verlagen van de bijstand of de grondslag omdat een maatregel wordt opgelegd, vindt plaats door middel van een besluit. Wordt een maatregel met terugwerkende kracht opgelegd, dan moet een besluit tot herziening van de bijstand of de grondslag worden genomen. Tegen beide besluiten kan door de belanghebbende bezwaar en beroep worden aangetekend.

In dit artikel wordt aangegeven wat in het besluit in ieder geval moet worden vermeld. Deze eisen vloeien rechtstreeks voort uit de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en dan met het motiveringsbeginsel. Het motiveringsvereiste houdt onder andere in dat een besluit kenbaar is en van een deugdelijke motivering wordt voorzien.

Artikel 5. Horen van belanghebbende

Op grond van afdeling 4.1.2. van de Awb is in een aantal gevallen het horen van de belanghebbende verplicht bij de voorbereiding van beschikkingen. Deze hoorplicht geldt echter niet bij de voorbereiding van beschikkingen die betrekking hebben op een financiële aanspraak (artikel 4:12), behalve bij subsidies.

In dit artikel wordt het horen van de belanghebbende voordat een maatregel wordt opgelegd in beginsel voorgeschreven.

Het tweede lid bevat een aantal uitzonderingen op deze hoorplicht. De onderdelen a en b. staan ook genoemd in artikel 4:11 van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 6. Afzien van het opleggen van een maatregel

Eerste lid

Het afzien van het opleggen van een maatregel 'indien elke vorm van verwijtbaarheid' ontbreekt, is geregeld in artikel 18, tweede lid, WWB, artikel 20, lid 4, van de IOAW of artikel 20, lid 4, van de IOAZ.

Een reden om af te zien van het opleggen van een maatregel is dat de gedraging te lang geleden heeft plaatsgevonden (verjaring). Omwille van de effectiviteit is het nodig dat een maatregel spoedig nadat de gedraging heeft plaatsgehad, wordt opgelegd. Om deze reden wordt onder b. geregeld dat het college geen maatregelen opgelegd voor gedragingen die langer dan één jaar geleden hebben plaatsgevonden.

Voor gedragingen die een schending van de informatieplicht inhouden en als gevolg waarvan ten onrechte bijstand is verleend of een te hoog bedrag aan bijstand is verleend, geldt in de verordening een verjaringstermijn van vijf jaar. Met deze termijn werd aangesloten bij de termijn die stond in artikel 14e van de Algemene bijstandswet in verband met het opleggen van een boete wegens niet-nakoming van de informatieplicht. Een termijn van vijf jaar ligt voor de hand gelet op de ernst van de gedraging (fraude) en gelet op het feit dat de gemeente vaak tijd nodig zal hebben om de omvang van de fraude (het benadelingsbedrag) vast te stellen.

Tweede lid

Hierin wordt geregeld dat het college kan afzien van het opleggen van een maatregel indien het daarvoor dringende redenen aanwezig acht. Wat dringende redenen zijn, is afhankelijk van de concrete situatie en kan dus niet op voorhand worden vastgelegd.

Derde lid

Het doen van een schriftelijke mededeling dat het college afziet van het opleggen van een maatregel wegens dringende redenen is van belang in verband met eventuele recidive.

Artikel 7. Ingangsdatum en tijdvak

Eerste lid

Het opleggen van een maatregel vindt plaats door het verlagen van de bijstandsnorm of de grondslag. Verlaging van de bijstand of de grondslag kan in beginsel op twee manieren:

1. met terugwerkende kracht, door middel van een herziening van de bijstandsuitkering of uitkering; of
2. door middel van verlaging van de bijstandsnorm of grondslag in de eerstvolgende maand(en).

Het verlagen van de bijstandsuitkering of grondslag die in de nabij toekomst wordt verstrekt, is de gemakkelijkste methode. Gemeenten hoeven in dat geval niet over te gaan tot herziening van de bijstandsuitkering of de grondslag en het te veel betaalde bedrag aan bijstand of grondslag terug te vorderen. Om die reden is in dit lid vastgelegd dat een maatregel wordt opgelegd met ingang van de eerstvolgende kalendermaand, waarbij wordt uitgegaan van de voor die maand geldende bijstandsnorm of grondslag.

Tweede lid

Wanneer een bijstandsuitkering of grondslag nog niet (volledig) is uitbetaald, kan het praktisch zijn om de verlaging van de bijstandsuitkering of grondslag te verrekenen

met het bedrag dat nog moet worden uitbetaald. In dat geval moet de verstrekte bijstandsuitkering of grondslag wel worden herzien en teruggevorderd.

Artikel 8. Recidive en samenloop van gedragingen

De regeling voor recidive van gedragingen regelt hoe er gehandeld wordt in het geval de belanghebbende zich binnen 24 maanden schuldig maakt aan verwijtbare gedragingen met betrekking tot de inschakeling in de arbeid.

Wanneer de belanghebbende zich wederom schuldig maakt aan verwijtbare gedragingen en die plaatsvinden binnen een periode van 24 maanden na het laatste maatregel-recidivebesluit, kan het college al individualiserend de hoogte en de duur van de toe te passen verlaging vaststellen. De maatregel zal moeten worden afgestemd op de ernst van de gedraging en de mate van verwijtbaarheid.

Wanneer sprake is van een verwijtbare gedraging die verband houdt met de arbeidsverplichting is het opschorten en eventueel beëindigen van een uitkering niet mogelijk. Dit kan alleen wanneer er sprake is van het schenden van de inlichtingenplicht.

In de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep 5 januari 2010, 09/2625 WWB, LJN: BL0358 wordt dit nog eens uiteengezet. Wanneer er sprake is van het niet leveren van gegevens, is de inlichtingenplicht in het geding en dan is opschorting en intrekking ex. artikel 54 WWB toegestaan. Speelt daarentegen sec de voortgang van een traject of de motivatie van betrokkene bij een te starten of reeds lopend traject dan zijn de arbeidsverplichtingen in het geding en kan niet worden opgeschort

De regeling voor de samenloop van gedragingen heeft betrekking op verschillende gedragingen van een bijstands- of uitkeringsgerechtigde die (min of meer) gelijktijdig plaatsvinden. De regeling geldt dus niet voor een bepaalde gedraging die verschillende schendingen van verplichtingen met zich meebrengt.

Indien sprake is van schending van meerdere verplichtingen door één gedraging, dan dient voor het toepassen van de maatregel te worden uitgegaan van de gedraging waarop de zwaarste maatregel van toepassing is.

Is sprake van verschillende gedragingen (meerdaadse samenloop) dan dient voor iedere gedraging afzonderlijk het maatregelpercentage te worden berekend en gelijktijdig te worden opgelegd, tenzij dit niet verantwoord is. Er dient altijd de individuele toets aan artikel 6.

Artikel 9. Indeling in categorieën

Bij de indeling in categorieën is ervan uitgegaan dat de ernst van het feit toeneemt naarmate de gedraging concretere gevolgen heeft het niet verkrijgen of behouden van algemeen geaccepteerde arbeid, de hoogte van de uitkering of de rechtmatigheid.

De eerste categorie, onderdeel a, betreft de formele verplichting om zich als werkzoekende in te schrijven bij het UWV werkbedrijf en ingeschreven te doen blijven.

De tweede categorie betreft de verplichting tot een actieve opstelling op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld de eigen verantwoordelijkheid van de belanghebbende om voldoende te solliciteren.

In de derde categorie gaat het om gedragingen die direct een aanleiding vormen tot een beroep op bijstand of uitkering of het zonder noodzaak langer voortduren

daarvan. Het gaat hier om het stellen van niet verantwoorde beperkingen ten aanzien van de aanvaardbare arbeid en om gedragingen die de kansen op arbeidsinschakeling verminderen. Voorbeelden van deze categorie zijn negatieve gedragingen bij sollicitaties en onvoldoende meewerken aan het opgestelde trajectplan waaronder ook sociale activering verplicht kan worden gesteld.

De vierde categorie betreft het niet aanvaarden van algemeen geaccepteerde arbeid, alsmede door eigen toedoen voorafgaand aan de aanvraag algemeen geaccepteerde arbeid niet behouden dan wel tijdens de bijstand of uitkering deeltijdarbeid niet behouden. Hier is ook uitwerking gegeven aan de binnen de wet en de IOAW geboden mogelijkheid om ook bij het door eigen toedoen niet verkrijgen of accepteren van algemeen geaccepteerde arbeid de uitkering een maatregel toe te passen. Op grond van de IOAZ is het niet mogelijk een maatregel op te leggen wanneer er sprake is van het verwijtbaar niet aanvaarden van algemeen geaccepteerde arbeid.

Artikel 10. De hoogte en duur van de maatregel

Eerste lid

Deze bepaling bevat de standaardmaatregelen voor de vier categorieën van gedragingen die verband houden met het geen of onvoldoende medewerking verlenen aan het verkrijgen of behouden van algemeen geaccepteerde arbeid. De percentages waarmee de bijstand wordt verlaagd, zijn overgenomen uit het Maatregelenbesluit. Het staat gemeenten vrij om lagere of hogere percentages te hanteren.

Bij het vaststellen van de percentages waarmee de bijstand wordt verlaagd, zullen gemeenten zich twee vragen moeten stellen:

1. In hoeverre voldoet de beoogde verlaging van de bijstandsuitkering of grondslag aan de eisen van proportionaliteit en evenredigheid als de betreffende gedraging in ogenschouw wordt genomen?
2. In hoeverre zal het opleggen van de maatregel effectief zijn, in de zin dat de maatregel de beoogde gedragsverandering bij de bijstands- of uitkeringsgerechtigde zal bewerkstelligen?

Tweede lid

Artikel 18 lid 3 schrijft voor dat het besluit tot verlaging uiterlijk binnen drie maanden wordt heroverwogen. Dat betekent dat bij een verlaging van een langere periode dan drie maanden, na drie maanden een besluit moet worden genomen tot voortzetting (of eventueel wijziging of beëindiging) van de maatregel. Het artikel heeft ook tot doel dat een maatregel eventueel beëindigd wordt indien de belanghebbende zijn gedrag heeft gewijzigd.

Maatregelen met betrekking tot bijvoorbeeld onvoldoende solliciteren vallen daar niet onder omdat die betrekking heeft op het sollicitatiegedrag voorafgaande aan de maatregel. Datzelfde geldt voor het niet of onjuist verstrekken van informatie. Indien echter een belanghebbende niet voldoet aan de verplichting tot het instellen van een alimentatieverzoek, kan de maatregel beëindigd worden zodra de belanghebbende dat verzoek wel heeft ingediend.

Derde lid

Derde lid onderdeel a: deze bepaling maakt het mogelijk dat het college in incidentele gevallen een verlaging oplegt over de bijzondere bijstand. Er moet dan wel een verband bestaan tussen de gedraging van een belanghebbende en zijn recht op bijzondere bijstand.

Hoofdstuk 3. Niet nakomen van de inlichtingenplicht

In dit hoofdstuk worden twee vormen van het niet nakomen van de informatieplicht onderscheiden:

1. Artikel 11: het niet tijdig verstrekken van inlichtingen aan de gemeente. In deze situatie is artikel 54 WWB, artikel 17 IOAW of artikel 17 IOAZ van toepassing. Het college kan in dat geval het recht op bijstand of grondslag opschorten en belanghebbende in de gelegenheid stellen binnen een door hem te stellen termijn het verzuim te herstellen.
2. Artikel 12: het verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen aan de gemeente, waardoor er ten onrechte een bijstandsuitkering of grondslag op grond van de IOAW of IOAZ is verstrekt of een te hoog bedrag aan bijstand of grondslag is verstrekt. In deze situatie heeft degene die een bijstandsuitkering of grondslag op grond van de IOAW of IOAZ ontvangt niet voldaan aan de inlichtingenplicht van artikel 17 WWB, artikel 13 van de IOAW of artikel 13 van de IOAZ. Het opzettelijk verzwijgen van relevante informatie tegenover de gemeente, met het oogmerk een (hogere) (bijstands) uitkering te krijgen (fraude) vormt een schending van de informatieplicht van artikel 17 of artikel 13.

Het kan ook voorkomen dat bepaalde gevraagde gegevens *niet* aan de gemeente worden verstrekt. In dat geval kan het college de rechtmatigheid van de bijstand of de grondslag niet vaststellen. De bijstand of grondslag moet dan worden geweigerd (in de situatie dat de bijstand of een uitkering wordt aangevraagd) of het besluit tot toekenning van de bijstand of grondslag moet worden ingetrokken (bij een lopende bijstandsuitkering of grondslag). Het opleggen van een maatregel is dus bij het niet verstrekken van gegevens die noodzakelijk zijn voor het vaststellen van de rechtmatigheid van de bijstandsuitkering of grondslag niet aan de orde.

Artikel 11. Te laat verstrekken van gegevens

Eerste lid

Indien een cliënt de voor de verlening van de bijstand of de uitkering van belang zijnde gegevens of gevorderde bewijsstukken niet op tijd verstrekt, kan het college het recht op bijstandsuitkering of uitkering opschorten (artikel 54, WWB, artikel 17 IOAW of artikel 17 IOAZ). Het college geeft de cliënt vervolgens een termijn waarbinnen hij zijn verzuim kan herstellen (de hersteltermijn). Wordt de gevraagde informatie niet binnen de gestelde termijn aan de gemeente verstrekt, dan kan het college bijstand of de uitkering stopzetten (het intrekken van het besluit tot toekenning van de bijstand of uitkering). Worden de gevraagde gegevens wél binnen de hersteltermijn verstrekt, wordt de bijstand of de uitkering voortgezet, maar wordt tevens een maatregel opgelegd. Dit lid regelt de hoogte van de maatregel.

Een waarschuwing in plaats van een maatregel

De mogelijkheid van de waarschuwing is opgenomen, indien het niet tijdig verstrekken van inlichtingen niet heeft geleid tot het teveel verstrekken van bijstand of grondslag.

Artikel 12. Verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen met gevolgen voor de bijstand

Eerste lid

In artikel 17, eerste lid, WWB, artikel 13 van de IOAW en artikel 13 van de IOAZ is bepaald dat belanghebbende op verzoek of onverwijld uit eigen beweging mededeling doet van alle feiten en omstandigheden waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat zij van invloed kunnen zijn op zijn arbeidsinschakeling of het

recht op bijstand of uitkering. Het college zal moeten vaststellen wat het onder 'onverwijld' verstaat.

De ernst van de gedraging komt tot uitdrukking in de hoogte van het benadelingsbedrag. Dat is het door de gemeente te veel betaalde bedrag aan bijstand of uitkering.

Tweede lid

De maatregel wegens het niet of niet behoorlijk nakomen van de inlichtingenplicht bedoeld in artikel 17 van de WWB, artikel 13 van de IOAW en artikel 13 van de IOAZ wordt afhankelijk gesteld van de hoogte van het bedrag aan bijstand of grondslag dat als gevolg van de schending van die verplichting ten onrechte of te veel aan de belanghebbende is betaald.

De maatregel wordt toegepast op de toekomstige bijstandsuitkering of grondslag van de belanghebbende.

Artikel 13. Verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen zonder gevolgen voor de bijstand

Eerste lid

In dit artikel wordt de zogeheten 'nulfraude' geregeld: het verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen, zonder dat deze gedraging gevolgen heeft voor de hoogte van de bijstand of grondslag. Voorbeelden van nulfraude zijn het niet opgeven van een vermogensbestanddeel onder de vermogensgrens of het niet melden van vrijwilligerswerk.

Tweede lid

De bevoegdheid tot het geven van een waarschuwing bij het niet of niet behoorlijk nakomen van de inlichtingenplicht is gelijk aan de bevoegdheid tot het geven van een waarschuwing bij het te laat verstrekken van informatie

Artikel 14. Tekortschietend besef van verantwoordelijkheid

De verplichting om voldoende besef van verantwoordelijkheid te tonen voor de voorziening in het bestaan, geldt reeds voordat een bijstandsuitkering of grondslag wordt aangevraagd. Dit betekent dat wanneer iemand in de periode voorafgaand aan de bijstandaanvraag of de aanvraag voor een uitkering een tekortschietend besef van verantwoordelijkheid heeft getoond, waardoor hij niet langer beschikt over de middelen om in de kosten van het bestaan te voorzien en als gevolg daarvan een bijstandsuitkering of grondslag aanvraagt, de gemeente bij de toekenning van de bijstand of uitkering hiermee rekening kan houden door het opleggen van een maatregel.

Een tekortschietend besef van verantwoordelijkheid kan uit allerlei gedragingen blijken, zoals:

- een onverantwoorde besteding van vermogen;
- geen of te late aanvraag doen voor een voorliggende voorziening;
- het niet nakomen van de verplichting tot instellen alimentatievordering.

In het tweede lid wordt een relatie gelegd tussen de hoogte van de maatregel en het benadelingsbedrag. Het benadelingsbedrag is in dit geval de omvang van het vermogen of de voorziening waarmee de betrokkene gedurende kortere of langere tijd buiten de bijstand zou zijn gebleven.

Artikel 15. Ernstige misdragingen

Onder de term 'zeer ernstige misdragingen' kunnen diverse vormen van agressie worden verstaan, zij het dat er sprake moet zijn van verwijtbaarheid en van gedrag dat in het normale menselijke verkeer in alle gevallen als onacceptabel kan worden beschouwd.

Er kan alleen een maatregel worden opgelegd indien er een verband bestaat tussen de ernstige misdraging en (mogelijke) belemmeringen voor de gemeente bij het vaststellen van het recht op een bijstandsuitkering of uitkering. Vandaar dat in dit artikel wordt bepaald dat de zeer ernstige misdragingen moeten hebben plaatsgevonden onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met de uitvoering van WWB de IOAW of de IOAZ.

Onder het zich zeer ernstig misdragen wordt verstaan misdragingen door belanghebbende jegens het college, haar ambtenaren, personeel van het UWV werkbedrijf of door de gemeente ingehuurd re-integratiebedrijven. Daarbij dient gedacht te worden aan het plegen van geweld, vernielingen, grove beledigingen en bedreigingen.

Uitgangspunt is dat de misdragingen zo ernstig zijn dat dit reden is om aangifte te doen. Ook moeten de misdragingen of bedreigingen bewezen c.q. aannemelijk gemaakt kunnen worden.

Naast de maatregel kan uiteraard ook ontzegging van de toegang van het gebouw plaatsvinden. Deze maatregel staat echter los van de uitkeringsrechten. Bij elke maatregel geldt dat het van essentieel belang is dat zowel het opleggen van de maatregel als de hoogte en de duur goed worden gemotiveerd, en dat de cliënt in de gelegenheid wordt gesteld zijn of haar zienswijze naar voren te brengen (hoorplicht).

Bij zeer ernstig misdragen worden drie agressievormen onderscheiden. Uitgangspunt is dat een maatregel van 100% gedurende een maand wordt opgelegd. Uiteraard blijft het mogelijk op grond van artikel 18 lid 1 WWB te individualiseren. Opgemerkt wordt dat afstemming van de bijstandsuitkering of uitkering bij agressie niet uitsluit dat aangifte wordt gedaan bij de politie en/of dat de cliënt de toezegging tot het gemeentehuis wordt ontzegd. Voor de visie van de afdeling sociale zaken ten aanzien van agressie wordt verwezen naar het agressieprotocol van de afdeling sociale zaken. Dit protocol bevat tevens een uitgebreide beschrijving van de handelwijze bij agressie, en de maatregelen, die kunnen worden getroffen.

Tot verbaal geweld en/of discriminatie worden onder meer gerekend:

- Alle vormen van verbaal geweld, zoals schelden, beledigen, vernederen, ruzie zoeken;
- Alle vormen van discriminatie naar sekse, geloofsovertuiging of ras.

Tot psychische of seksuele intimidatie en stalking worden onder andere gerekend:

- Alle vormen van intimidatie, zoals het bedreigen van een medewerker om iets gedaan te krijgen of om te voorkomen dat iets wordt gedaan;
- Alle vormen van stalking, zoals achtervolgen, opwachten, lastig vallen en hinderlijk gedrag;
- Alle vormen van seksuele intimidatie zoals het maken van seksueel getinte opmerkingen of handtastelijkheden;

- Het dragen van wapens of gevaarlijke voorwerpen binnen de gebouwen van de organisatie;
- Het zonder vooraf gegeven toestemming meenemen van dieren in de gebouwen.

Tot fysiek geweld worden onder andere gerekend:

- Alle vormen van geweld, zoals schoppen, spugen, slaan, gooien met voorwerpen, vastpakken, knijpen, haren trekken;
- Alle vormen van vernieling, zoals het gooien met meubilair of voorwerpen en het vernielen van zaken.

Overgangsrecht

Omdat de veranderingen in de verordening niet leiden tot een ongunstig effect voor de uitkeringsgerechtigde, is er geen overgangsrecht van toepassing.